

# TRANSPŁCIOWE DZIECKO W SZKOLE

## PORADNIK **NIE TYLKO** DLA NAUCZYCIELI/EK



TEKST: EWELINA SŁOWIŃSKA, AGNIESZKA MOCARSKA

### JAK ROZPOZNAĆ, ŻE DZIECKO W TWOJEJ KLASIE/SZKOLE MOŻE BYĆ TRANSPŁCIOWE?

Czasem uczeń/uczennica sam/a informuje grono pedagogiczne o swojej transpłciowości. Ważne jest jednak, by uwrażliwić nauczycieli i innych uczniów na sytuację, gdy dziecko dopiero odkrywa, że jest transpłciowe, szczególnie jeśli środowisko szkolne uniemożliwia coming out lub jeśli dziecko doświadcza przemocy i dyskryminacji w szkole. Poniższe wskazówki nie służą do diagnozy, mają jedynie sprawić, by nauczyciel wziął transpłciowość ucznia/uczennicy pod uwagę. Należy też pamiętać, że dane dziecko może nie mieć nic wspólnego z żadną z poniższych wskazówek, a i tak być trans. Albo na odwrót: mieć – i nie być.

- 1 UBIÓR** – uczeń/uczennica transpłciowy/a już samym strojem bardzo może zwrócić uwagę nauczycieli. Dzieci transpłciowe często nie mają możliwości noszenia ubrań stuprocentowo zgodnych z płcią odczuwaną, ale zdecydowanie odmawiają noszenia ubrań charakterystycznych dla płci metrykalnej. Warto umieć rozróżnić, czy ubiór jest kwestią stylu lub mody, czy może ma maskować płeć metrykalną. Charakterystyczne jest np. spłaszczanie biustu przez transpłciowych chłopców, zakładanie obszernych bluz i za dużych koszul nawet w upały.
- 2 WYGŁĄD** – transdziewczyny mogą zapuścić włosy, a transchłopcy je ściąć lub bezustannie chodzić w czapce, jeśli rodzice nie zgadzają się na radykalne zmiany fryzury. Transchłopcy mogą zmienić oprawki okularów na stereotypowo bardziej męskie.
- 3 UNIKANIE** zajęć i spotkań z podziałem na płcie: niechęć do wufeu, do wycieczek z noclegiem, do uczestnictwa w apelach, balach itd. Transchłopiec na uroczystość może np. przyjść w garniturze albo odmówić udziału.
- 4 ZACHOWANIE** – stany depresyjne, lękowe, samookaleczanie, próby samobójcze, izolacja od rówieśników. Odsetek prób samobójczych wśród dzieci transpłciowych jest znacznie wyższy niż wśród pozostałych nastolatków/ek.
- 5 PODPISYWANIE PRAC** – dziecko transpłciowe może unikać używania imienia nadanego przy urodzeniu (deadname'u): podpisywać prace i zeszyty samym nazwiskiem, pseudonimem, inicjałami lub w sposób uniemożliwiający odczytanie imienia.
- 6 KONFLIKTY W DOMU** – może do nich dochodzić z powodu wyglądu dziecka oraz zachowania „niezgodnego” z płcią (niemającego akceptacji w środowisku).
- 7 POCZUCIE** bycia innym i nieumiejętność wytłumaczenia tego.
- 8 OBJAWY SOMATYCZNE** – bóle brzucha, bóle w klatce piersiowej, duszności.
- 9 NIEAKCEPTOWANIE** własnego ciała, zwłaszcza tych części, które zmieniają się w okresie dojrzewania.
- 10 NAWYKI ŻYWIENIOWE**, których celem jest uzyskanie androgynicznego wyglądu.

### SŁOWNICZEK:

**TRANSCHŁOPAK/TRANSMĘŻCZYŻNA** – osoba identyfikująca się z płcią męską, z oznaczoną metrykalnie (po urodzeniu) płcią żeńską

**TRANSDZIEWCZYŻNA/TRANSKOBIETA** – osoba identyfikująca się z płcią żeńską, z oznaczoną metrykalnie (po urodzeniu) płcią męską

**DEADNAME** – imię nadane przy urodzeniu, odnoszące się do płci określonej przy urodzeniu, którego osoba transpłciowa przestaje używać na rzecz imienia wybranego, pasującego do płci odczuwanej

**DYSFORIA PŁCIOWA** – dyskomfort i psychiczne cierpienie związane z posiadaniem ciała niezgodnego z identyfikacją psychiczną. Dysfориę się leczy, wprowadzając wybrane elementy korekty płci

**KOREKTA PŁCI** – działania podejmowane przez osobę transpłciową prowadzące do dopasowania ciała do płci odczuwanej, część tzw. tranzycji (jako synonim korekty płci często błędnie używa się sformułowania „zmiana płci”)

**UZGODNIENIE PŁCI** – działania prawne podejmowane przez osobę transpłciową prowadzące do zmiany oznaczenia płci w oficjalnych dokumentach

### GDZIE SZUKAĆ WSPARCIA I INFORMACJI?

Tu możecie uzyskać wszelkie informacje, użyteczne zarówno dla kadry nauczycielskiej, jak i rodziców oraz samych uczniów:

- 1 Fundacja Trans-Fuzja** – fundacja działająca na rzecz praw osób transpłciowych, [transfuzja.org](http://transfuzja.org)
- 2 Kampania Przeciw Homofobii** – stowarzyszenie działające na rzecz osób LGBT, [kph.org.pl](http://kph.org.pl)
- 3 My, rodzice** – stowarzyszenie zrzeszające rodziców dzieci LGBTQIA i działające na rzecz ich oraz ich rodzin: [myrodzice.org](http://myrodzice.org)
- 4 Protect All Kids** – baza wiedzy nt. transpłciowości, [facebook.com/Protect-all-kids](https://facebook.com/Protect-all-kids)

Wszystkie te organizacje udzielą informacji oraz merytorycznych porad w zakresie tranzycji społecznej ucznia/uczennicy w szkole oraz wyzwani dla grona pedagogicznego. Fundacja Trans-Fuzja i jej zespoły: psychologiczny oraz prawny wspierają osoby transpłciowe, prowadząc konsultacje, warsztaty i szkolenia, a także odbywając indywidualne spotkania z dyrekcją i kadrami pedagogicznymi.

## JAK ROZMAWIAĆ O TRANSPŁCIWOŚCI Z TRANSPŁCIOWYM DZIECKIEM?

Każda osoba powinna czuć się w szkole bezpiecznie, a obowiązkiem szkoły jest zapewnienie bezpieczeństwa. Dzieci transpłciowe są szczególnie narażone na dyskryminację.

**Gdy podejrzewamy, że uczeń/uczennica jest transpłciowy/a**, a jego/jej zachowanie w szkole wzbudza nasz niepokój, martwimy się, czy nie dzieje się coś złego, a nie jesteśmy pewni, możemy zapytać: „Jak siebie postrzegasz”? Otwarta komunikacja oraz bezpośrednia nieoceniająca rozmowa mogą być kluczowe.

**Gdy uczeń/uczennica powiedział/a, że jest transpłciowy/a**. Co zrobić? Czy wzywać rodziców? Najpierw należy zająć się dzieckiem, potem rodzicami. Zapytaj, w jakiej formie się do niego/niej zwracać – jakich zaimków używać i jakim imieniem się posługiwać. Zapytaj, czy o transpłciowości wie rodzina. Jeśli nie, to czy dziecko chce, by ją o tym poinformować i kiedy. Jeśli nie wie, jak porozmawiać o transpłciowości z rodziną, zasugeruj kontakt z pomocną Fundacją Trans-Fuzja. Pamiętaj, by nie zostawić ucznia/uczennicy w tej sytuacji samego/samej. **Szkoła nie powinna podejmować żadnych działań bez jednoznacznej zgody ucznia/uczennicy** – nie ma takiego obowiązku, a przez osobę transpłciową może być to poczytane za zdradę i nadużycie zaufania. Może to wymagać kilku spotkań, zanim uczeń/uczennica dojrzeje do decyzji, by o transpłciowości poinformować w szkole lub rodzinie. Należy zapewnić go/ją, że może szczerze rozmawiać i że wszystko, co powie, zostanie między nimi a nauczycielem (poza sytuacjami, w których zagrażałoby niebezpieczeństwo).

## CZEGO DZIECKO TRANSPŁCIOWE POTRZEBUJE OD SZKOŁY (I NIE TYLKO OD SZKOŁY)?

- 1 Przede wszystkim – zapewnienia bezpieczeństwa psychicznego i fizycznego. W coraz większej ilości szkół istnieje już w gronie pedagogicznym świadomość potrzeby bezpieczeństwa uczniów/uczennic transpłciowych.
- 2 Używania wobec niego/niej preferowanego imienia (przez nauczycieli, klasę) oraz możliwości podpisywania się nim na kartkówkach, pracach plastycznych, tj. na dokumentach, z których nauczyciel nie rozlicza się w sekretariacie.
- 3 Używania wobec niego/niej zaimków właściwego rodzaju (przez nauczycieli, klasę) zarówno w jego/jej obecności, jak i w czasie nieobecności; w odniesieniu do czasu teraźniejszego oraz przeszłości dziecka.
- 4 Dostępu do toalety oraz szatni zgodnie z płcią odczuwaną.
- 5 Przy podziale na grupy – przydziału do grupy zgodnie z płcią odczuwaną (na wufie, na lekcji informatyki czy na wycieczce szkolnej itp.).
- 6 Prawa do ubierania się na uroczystości szkolne oraz egzaminy, bale oraz podczas reprezentowania szkoły na zewnątrz zgodnie z płcią odczuwaną.
- 7 Jeśli w szkole używane są identyfikatory, szkoła powinna zezwolić na zamieszczanie na nich imienia używanego przez dziecko, a nie imienia nadanego przy urodzeniu. Ważne jest też umieszczenie imienia preferowanego w tablo po zakończeniu nauki.
- 8 Poszanowania ucznia/uczennicy i zachowania dyskrecji w kwestii jego/jej transpłciowości, zarówno w odniesieniu do nauczycieli, jak i uczniów/uczennic czy innych osób postronnych.
- 9 Wysłuchania dziecka bez oceniania. Często dzieci transpłciowe wiedzą najlepiej, czego potrzebują i jak szkoła może im pomóc. Szkoła może skorzystać z tej wiedzy, słuchając uważnie i aktywnie.
- 10 Dyskrecji i zachowania tajemnicy (nie dotyczy to sytuacji zagrożenia życia czy zdrowia) – ważne dla bezpieczeństwa ucznia/uczennicy, dlatego powinny być bezwzględnie dopilnowane.
- 11 Pamiętaj – dziecko transpłciowe nie potrzebuje etykiety z powodu transpłciowości. Poza transpłciowością – jest zwykłym uczniem/zwykłą uczennicą.



**Agnieszka Mocarska** jest fotografką i redaktorką, zaangażowaną w ruchy na rzecz różnorodności, współtworzy serwis Protect All Kids. **Ewelina Słowińska** jest aktywistką na rzecz dzieci transpłciowych, koordynatorką grupy rodzicielskiej w Fundacji Trans-Fuzja. Współpracuje z nauczycielami oraz poradniami w zakresie wspierania nauczycieli uczniów/uczennic transpłciowych. Jest mamą transpłciowego nastolatka, o czym opowiedziała w wywiadzie w „Replice” (nr 81, wrzesień/październik 2019). Rodziców oraz opiekunów dzieci transpłciowych zapraszamy do Grupy Rodziców na Facebooku. Aby dołączyć do grupy, należy się skontaktować z Eweliną Słowińską poprzez konto na FB lub mail: ewelk@icloud.com. Grupa Rodziców spotyka się również cyklicznie w siedzibie Fundacji Trans-Fuzja. Terminy spotkań na stronie Fundacji.